

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston selonteko: keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko: keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma (VNS 9/2025 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty liikenne- ja viestintävaliokuntaan, maa- ja metsätalousvaliokuntaan ja talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 5/2026 vp
- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 5/2026 vp
- talousvaliokunta TaVL 5/2026 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Sally Weaver, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Outi Honkatukia, ympäristöministeriö
- teollisuusneuvos Petteri Kuuva, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Reetta Sorsa, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Birgitta Vainio-Mattila, maa- ja metsätalousministeriö
- liikenneneuvos Saara Jääskeläinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- pääjohtaja Petteri Taalas, Ilmatieteen laitos
- tutkimuspäällikkö, johtava tutkija Johanna Routa, Luonnonvarakeskus
- jäsen Esa Vakkilainen, Metsäbiotalouden tiedepaneeli
- puheenjohtaja Jyri Seppälä, Suomen ilmastopaneeli
- jäsen Juha Aalto, Suomen Luontopaneeli
- kehittämisspäällikkö Sampo Soimakallio, Suomen ympäristökeskus
- toimitusjohtaja Antti Ruuska, Green Building Council Finland
- erityisasiantuntija Pauliina Jalonen, Suomen Kuntaliitto
- johtava asiantuntija Janne Peljo, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- ekonomisti, ilmastopolitiikan asiantuntija Petteri Haveri, Energiateollisuus ry
- energia-asiantuntija Anssi Kainulainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- energia- ja ilmastopäällikkö Ahti Fagerblom, Metsäteollisuus ry

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp

- vastuullisuusjohtaja Kirsi Martinkauppi, Rakennusteollisuus RT ry
- johtava asiantuntija Pia Björkbacka, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- ilmastoasiantuntija Nelli Immonen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- edunvalvontajohtaja Matias Ollila, Suomen uusiutuvat ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Valtiontalouden tarkastusvirasto
- saamelaiskäräjät
- professori Ari Ekroos, Aalto-yliopisto
- Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- Akava ry
- Bioenergia ry
- Keskuskauppakamari
- Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry
- Kohti hiilineutraalia kuntaa -hanke (Hinku)
- Liikenteen tutkimuskeskus Verne
- Saamelainen ilmastoneuvosto
- STTK ry
- Suomen Biokierto ja Biokaasu ry
- Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- Suomen Kiertovoima ry - KIVO
- Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC rf
- WWF Suomi

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT
- Tampereen yliopisto
- Teknologiateollisuus ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Tavoitteet ja soveltamisala

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman (KAISU) tavoitteena on määritellä keinot, joilla vähennetään taakanjakosektorin päästöjä. Keinot tähtäävät siihen, että EU-lainsäädännössä ja kansallisessa ilmastolaissa (423/2022) asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Taakanjakosektorin päästövähennystoimien lisäksi KAISU:aan on sisällytetty kaikki maatalouden eri sektoreilla raportoitavat kasviuonekaasupäästöt. Taakanjakosektorille kuuluvat maatalouden metaani- ja dityppioksidipäästöt, jotka ovat pääasiassa peräisin tuotantoeläimistä, lannasta ja maaperästä, sekä kalkituksen hiilidioksidipäästöt. Taakanjakosektorilla raportoidaan myös urealannoituksesta ja kasvintähteiden peltopoltosta syntyvät pienet päästöt. Maankäyttösektorilla (LULUCF) raportoidaan viljelysmaiden ja ruohikkoalueiden hiilidioksidipäästöt sekä päästöt, jotka aiheutuvat alueiden raivaamisesta pelloiksi. Lisäksi taakanjakosektorin muilla sektoreilla raportoidaan maatalouden työkoneiden, kiinteistökohtaisen lämmityksen ja viljankuivureiden

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp

polttoaineiden käytön päästöt, jotka käsitellään KAISU:ssa osana työkoneita ja rakennusten erillislämmitystä koskevia lukuja.

Keskeinen uusi kokonaisuus taakanjakosektorilla on vuoteen 2027 mennessä vaiheittain käynnistyvä fossiilisen polttoaineen jakelua koskeva päästökauppa (ETS2), jossa polttoaineen jakelija on velvollinen hankkimaan päästöjään vastaavan määrän päästöoikeuksia. Päästökauppa kattaa tieliikenteessä, rakennusten erillislämmityksessä, rakentamisessa sekä nykyisen yleisen päästökaupan ulkopuolisessa teollisuudessa ja energiantuotannossa käytettävän fossiilisen polttoaineen hiilidioksidipäästöt. Päästöoikeudet huutokaupataan EU:n tasolla, ja niille asetetaan yhteinen katto, joka pienenee vuosittain kohti asetettua päästövähennystavoitetta. ETS2:n soveltamisalan arvioidaan kattavan 53 prosenttia Suomen taakanjakosektorin kokonaispäästöistä. Soveltamisalan laajentaminen tuo päästökaupan piiriin myös maa- ja metsätalouden sekä kaupallisen vesiliikenteen polttoainekäytön. Tästä aiheutuvat kustannukset on tarkoitus kompensoida toiminnanharjoittajille erillisen järjestelmän avulla. KAISU:n toimenpidevalikoimaan sisältyy myös biopolttoöljyn jakeluvaihtoehdon nosto vuodesta 2027 alkaen ensin esimerkiksi yhdellä prosenttiyksiköllä vuodessa vuoteen 2028 ja sen jälkeen lineaarisesti 15 prosentin tasolle vuonna 2030, jos ETS2-järjestelmään liittyvät kompensaatiot otetaan käyttöön.

KAISU on ilmastolain mukainen suunnitelma, johon sisältyy jo päätettyjä toimia ja lisätoimia tavoitteiden saavuttamiseksi. Osa KAISU:an sisältyvistä toimista edellyttää jatkovalmistelua ja erillisiä päätöksiä. Niiden etenemistä tullaan seuraamaan vuosittain eduskunnalle annettavassa ilmastovuosikertomuksessa. Ilmastolain mukaan hallituksen tulee päättää lisätoimista, jos KAISU:n toimenpidekokonaisuus näyttää seurannan perusteella riittämättömältä. Valiokunnan saamissa lausunnoissa KAISU:n toimenpidevalikoimaa on pidetty laajana. Samalla on kiinnitetty huomiota siihen, että osa toimista on vielä epävarmoja, sillä niille ei ole varattu rahoitusta. Lisäksi toimiin on kaivattu ylimääräisiä päästövähennyksiä tavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi. Myös ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmä kaipaa lausuntojen mukaan kehittämistä.

Suunnittelujärjestelmän kehittäminen

Valiokunta pitää tärkeänä hankkeena vireillä olevaa ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän arviointia. Valiokunnan saamissa lausunnoissa kiinnitetään toistuvasti huomiota siihen, että suunnittelujärjestelmä voisi olla tehokkaampi ja hallituksen politiikan kannalta vaikuttavampi, jos KAISU:n antaminen ajoitetaan siten, että toimiva hallitus ehtii toteuttaa suunnitelmaan sisältyvät politiikkatoimet. Ruotsissa ja Saksassa suunnitelmien antamisajankohdasta säädetään laissa ja suunnitelmat annetaan vaalikauden alkupuolella. Lausunnoissa on ehdotettu, että suunnitelma annetaan 12 kuukauden kuluessa vaaleista. Lisäksi lausunnoissa on tuotu esiin, että suunnitelmien sisältö on hyvä kytkeä hallitusohjelman kehysääntöön ja julkisen talouden suunnitelmaan.

Valiokunta on energia- ja ilmastostrategiasta antamassaan lausunnossa (YmVL 9/2026 vp—VNS 8/2025 vp) katsonut, että ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmää tulee kehittää siihen suuntaan, että ilmastotoimien ohjausta ja seurantaa varten saadaan muodostettua tiivis, johdonmukainen ja selkeä kokonaiskuva. Tämä voi tapahtua yhdellä strategia-asiakirjalla, joka saatetaan eduskunnan käsiteltäväksi ennakoidusti ja oikea-aikaisesti. Näin voitaisiin vähentää

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp

myös erilaisten suunnitelmien aiheuttamaa hallinnollista taakkaa ja kytkeä suunnittelu muuhun valtiontalouden suunnitteluun. Muutoksen tavoitteena on edistää ilmastotoimien toteutettavuutta valtiontalouden kannalta ja siten myös niiden toteutumista strategian mukaisena.

Valiokunta on pitänyt suotavana, että ilmastolain mukaista suunnittelujärjestelmää tarkasteltaessa harkitaan mahdollisuutta yhdistää kansallinen pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma ja EU-lainsäädännön edellyttämä suunnitelma. Samalla suunnitelman ajoittumista suhteessa muiden ilmastolain mukaisten suunnitelmien valmisteluun on hyvä arvioida. Valtioneuvoston selonteko pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta annettiin eduskunnalle muiden ilmastolain edellyttämien suunnitelmien jälkeen, eikä pitkän aikavälin suunnitelman ja muiden suunnitelmien välillä vaikuta olevan sisällöllistä yhteyttä. (YmVL 10/2026 vp—VNS 11/2025 vp.) Varsinkin maankäyttösektorilla toimet kytkeytyvät pitkän aikajänteen vaativiin prosesseihin, jotka eivät noudata hallituskauden mittaista ajanjaksoa. Ilmastopolitiikan pitkän tähtäimen suunnittelua on hyvä kehittää hallituskauden ajanjaksoa pidemmän parlamentaarisen prosessin suuntaan.

Myös talousvaliokunta on lausunnossaan todennut, että suunnittelujärjestelmä kaipaa edelleen virtaviivaistamista, vaikka suunnitelmia onkin kehitetty esimerkiksi toimien kustannusvaikuttavuuden arvioinnin osalta. Nyt käsittelyssä olevien suunnitelmien ja strategian osittainen päällekkäisyys sekä rinnakkainen ja osin eritahtinen käsittely eivät ole omiaan antamaan kokonaiskuvaava ilmastopolitiikan kokonaisuudesta. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että selontekojen ja niiden eduskuntakäsittelyn merkityksen kannalta olisi pyrittävä siihen, että selontekojen käsittely ajoittuisi jatkossa vaalikauden alkupuolelle. (TaVL 5/2026 vp—VNS 9/2025 vp.) Valiokunta yhtyy näihin näkökohtiin.

Valiokunnan saamissa lausunnoissa on kiinnitetty huomiota KAISU:n vaikutusarviointeihin. KAISU:n mukaan esimerkiksi uusi päästökauppa (ETS2) ei näytä lisäävän energia- ja liikenneköyhyyden määrää Suomessa, mutta se voi tehdä haavoittuvista ryhmistä entistä haavoittuvampia. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin, että suunnitelman toimenpiteiden oikeudenmukaisuutta tulee tarkastella vielä systemaattisemmin ja etenkin tunnustavaan oikeudenmukaisuuteen ja epäoikeudenmukaisuuksia hyvittäviin toimenpiteisiin on syytä kiinnittää enemmän huomiota. Valiokunta yhtyy kritiikkiin ja korostaa yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnin tärkeyttä kustannusvaikutusten arvioinnin rinnalla.

Taakanjakosektorin tilanne

Taakanjakosektorin merkittävimmät päästölähteet ovat liikenne, maatalous, työkoneet ja rakennusten erillislämmitys. Päästöt ovat vähentyneet erityisesti liikenteessä ja rakennusten lämmityksessä. Myös jätteiden käsittelyn ja F-kaasujen aiheuttamat päästöt ovat nykyisin selvästi pienemmät kuin vuonna 2005. Maatalouden taakanjakosektorille laskettavat päästöt, pois lukien energian käytön päästöt, ovat pysyneet suhteellisen tasaisina viime vuosina. Kaikkiaan EU:n taakanjakoasetuksen mukainen päästövähennysvelvoite vuodelle 2030 on vähintään 50 prosenttia vuoden 2005 tasosta, mikä vastaa enintään 17,2 Mt CO₂-ekv:n päästötasoa. Taakanjakosektorin päästöt vuonna 2024 olivat 25,4 Mt CO₂-ekv., joten päästöt ovat vähentyneet 26 prosenttia vuoden 2005 tasosta. Vuoden 2030 veloitteeseen on nykytoimien pohjalta kurottavaa 1,7 Mt CO₂-ekv:n verran.

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp

EU-lainsäädännössä taakanjakosektorille on määritelty joustokeinoja, joita jäsenmaat voivat hyödyntää tavoitteiden saavuttamisessa. Jäsenmaat voivat esimerkiksi hyödyntää ajallisia joustoja siten, että päästöjä tasataan yksittäisten vuosien välillä. Suomessa vuosina 2021—2024 taakanjakosektorille on kertynyt päästökauppojen alittumisen takia noin 3,8 Mt CO₂-ekv. ylijäämää, mutta pikaennakkotiedon mukaan Suomi ylitti vuoden 2024 kiintiön 0,1 Mt CO₂-ekv. Jäsenmaat voivat myös hankkia päästöyksiköitä muilta jäsenmailta päästövähennysvelvoitteen kattamiseksi. Lisäksi rajallinen määrä päästöoikeuksia voidaan siirtää päästökaupan puolelta kattamaan taakanjakosektorin päästöjä niin sanotun kertaluontoisen joustomekanismin (ETS-jousto) avulla. Myös maankäyttösektorin mahdollisia ylijäämäyksiköitä voidaan tietyin ehdoin hyödyntää taakanjakosektorin velvoitteen täyttämiseen. Suomen kohdalla on kuitenkin maankäyttösektorin nettonielun kehityksen takia olemassa selvä riski, että maankäyttösektorin vaje kaudelta 2021—2025 siirtyy katettavaksi taakanjakosektorille.

Taakanjakosektorin päästövähennysvelvoitteiden tulevaisuus on kaiken kaikkiaan epävarma. Vuosien 2026—2030 kiintiöt vahvistetaan vasta myöhemmin, sillä ne perustuvat vuosien 2021—2023 toteutuneisiin päästöihin. EU-lainsäädännössä ei ole myöskään linjauksia siitä, mille tasolle taakanjakosektorin päästöjä rajoitetaan vuoden 2030 jälkeen ja miten tämä tapahtuu. Nykyisen lainsäädännön velvoitteiden täyttämiseen liittyviä epävarmuustekijöitä on käsitelty valiokunnan saamissa lausunnoissa. Talousvaliokunnan lausunnossa todetaan, että velvoitteen saavuttaminen nojaa varsin vahvasti joustojen käyttämiseen tai päästöyksiköiden hankkimiseen muilta mailta. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että päästövähennysyksiköiden saatavuuteen ja hintatasoon liittyy huomattavia epävarmuuksia. Tavoitteen haastavuutta korostaa lisäksi maankäyttösektorin muuttuminen päästölähteeksi. Tämä lisää toisaalta sekä tarvetta uusille nieluja kasvattaville toimille maankäyttösektorilla että päästövähennystoimien tarvetta taakanjakosektorilla. Talousvaliokunta korostaa tarvetta arvioida keinojen kustannustehokkuutta koko ilmastopolitiikan kokonaisuuden kannalta. ETS-jouston käyttäminen aiheuttaa toisaalta tulomenetyksiä Suomelle allokoitujen päästöoikeuksien mitätöityessä jouston verran. (TaVL 5/2026 vp.)

Valiokunnan saamissa lausunnoissa tarkastellaan erityisesti taakanjakosektorin ja maankäyttösektorin välistä yhteyttä. Tätä yhteyttä pidetään keskeisenä taakanjakosektorin tavoitteiden saavuttamisen merkittävimpänä riskinä. Taakanjakosektorin toimien mitoittaminen, joustojen käytön tarve ja kustannuspaineet riippuvat olennaisesti maankäyttösektorin kehityksestä. Maankäyttösektorin kauden 2021—2025 alijäämää pyritään kuromaan joustoja hyödyntämällä ja metsien vertailutason teknisillä korjauksilla. Myös muilla mailla on haasteita maankäyttösektorin tavoitteiden saavuttamisessa. EU:n tasolla käydäänkin keskustelua maankäyttösektorin muuttuneen tilanteen huomioon ottamisesta. Myös LULUCF-laskentaan liittyy eri jäsenmaiden välillä eroavaisuuksia. Talousvaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, ettei maankäyttösektorin päästövähennysten kattamista taakanjakosektorin toimin ole pidetty taloudellisesti kannattavana eikä edes käytännössä mahdollisena (TaVL 5/2026 vp).

KAISU:ssa esitetään taakanjakosektorilla toteutettava politiikkakokonaisuus. Toimenpideohjelmaan on sisällytetty päästövähennystoimia kaikilta suunnitelman soveltamisalaan kuuluvilta sektoreilta. Esitetyillä toimilla pysytään taakanjakosektorin 2021—2030 päästökauppoissa, kun huomioidaan käytettävissä olevat joustot. Talousvaliokunta korostaa

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp

lausunnossaan (TaVL 5/2026 vp), että kokonaisuudessa tulee painottaa sellaisia ohjauskeinoja, jotka vahvistavat toimenpiteiden kustannustehokkuutta ja liiketoimintamahdollisuuksia. Päästöjen leikkaamisessa keskeinen rooli on sähköistämisellä. Talousvaliokunnan mukaan on olennaista, että uusiutuvan energian investointiympäristö ja sääntelykehikko ovat kansainvälisesti kilpailukykyisiä ja että ilmastoratkaisut integroidaan yhteiskunnan perusinfrastruktuuriin. Valiokunta yhtyy näihin näkemyksiin ja korostaa samalla, että myös taakanjakosektorin ilmastotoimien keskeisenä ytimenä tulee olla fossiilitaloudesta irtaantuminen.

Liikenne

Liikenne on taakanjakosektorin suurin yksittäinen päästölähde. Sen päästöt vastaavat 37:ää prosenttia vuoden 2024 taakanjakosektorin päästöistä. Liikenteen päästöjä on onnistuttu vähentämään 24 prosenttia vuodesta 2005 vuoteen 2024. Suurin osa kotimaan liikenteen päästöistä syntyy tieliikenteessä. Fossiilittoman liikenteen tiekartassa on asetettu liikennesektorille tavoite puolittaa päästöt vuoden 2005 tasosta vuonna 2030. KAISU:n mukaan liikenne ei ole saavuttamassa sille asetettua päästövähennystavoitetta. Keskeisiä perusskenaarioon sisältyviä toimenpiteitä ovat EU:n ajoneuvojen hiilidioksidipäästönormien kiristykset. Niiden mukaan uusien henkilö- ja pakettiautojen päästöjä on vähennettävä asteittain siten, että päädytään vuoden 2035 jälkeen valmistettavien autojen nollapäästövaatimukseen. Lisäksi raskaan kaluston osalta otetaan käyttöön uudet hiilidioksidiraja-arvot, joiden mukaan päästöt vähenevät 90 prosenttia vuoteen 2040 mennessä. Kansallisesti liikenteen päästöjen vähentämiseksi hyödynnetään muun muassa kävelyn ja pyöräilyn infrastruktuurin parantamista, joukkoliikenteen tukea ja uusiutuvien polttoaineiden jakeluvelvoitetta. Uusina toimina KAISU:ssa otetaan käyttöön muun muassa raskaan liikenteen hankintatuki, romutuspalkkio sekä latausinfra rakentamisen tuki.

Liikenne- ja viestintävaliokunta toteaa lausunnossaan (LiVL 5/2026 vp—VNS 9/2025 vp) vakiintuneen kantansa mukaisesti, että liikenteen päästövähennystoimien tulee olla samanaikaisesti kunnianhimoisia, realistisia ja kustannustehokkaita. Toimenpiteiden on oltava ennakoitavia ja sosiaalisesti kestäviä, eikä niistä saa aiheutua kohtuuttomia kustannuksia kansalaisille, kuljetuksille tai elinkeinoelämälle. Suomen erityisolosuhteet, kuten pitkät etäisyydet, harva asutus ja vientivetoisen talouden kuljetusriippuvuus, on otettava johdonmukaisesti huomioon. Raskaan liikenteen osalta valiokunta korostaa teknologianeutraalisuutta, sillä täysimääräinen sähköistyminen on toistaiseksi haastavaa, ja vaihtoehtoiset käyttövoimat, kuten biokaasu, uusiutuvat polttoaineet ja vety, ovat keskeisiä. Jakelu- ja tankkausinfrastruktuurin kehittäminen on välttämätöntä, jotta uudet käyttövoimat voivat yleistyä. Suomen erityisolosuhteet, kuten kylmä ilmasto ja pitkät etäisyydet, on otettava huomioon. Liikenne- ja viestintävaliokunta korostaa, että ilmastopolitiikan on oltava sosiaalisesti kestävä ja turvattu kansalaisten toimeentulo sekä yritysten kilpailukyky.

Liikenteen päästövähennystoimenpiteiden yhteydessä on aiheellista nostaa esiin EU:n sosiaalisen ilmastorahaston yhteys KAISU:aan. Rahaston keskeisenä tavoitteena on tukea haavoittuvassa asemassa olevia EU-kansalaisia ja yrityksiä, kun päästökauppa laajenee koskemaan tieliikennettä ja rakennusten erillislämmitystä vuodesta 2027 lähtien. Rahaston tukea on tarkoitus suunnata erityisesti haavoittuville kotitalouksille, mikroyrityksille ja tieliikenteen käyttäjille esimerkiksi

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp

vähäpäästöisten ja käyttökustannuksiltaan edullisempien kulkuneuvojen hankintaan. Ilmastotoimien sosiaalista suunnitelmaa valmistellaan parhaillaan, ja sen vaikutusta ei ole täysin voitu ottaa huomioon KAISU:n valmistelussa. Lopulliset summat ja arviot päästövähennemistä voivat poiketa KAISU:ssa esitetystä.

Maatalous ja biokaasun tuotanto

Maatalouden perusskenaarion mukaan maataloussektorin kokonaispäästöjen odotetaan laskevan 0,5 Mt CO₂-ekv. vuoden 2022 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Tämän jälkeen maataloussektorin päästöjen odotetaan pysyvän 5,5 Mt:n ja 5,6 Mt:n välillä vuoteen 2055 asti, sillä eläinmäärän oletetaan skenaariossa pysyvän vuoden 2025 tasolla tai laskevan hitaasti. Maatalouden kokonaispäästöistä noin kolme neljäsosaa on maaperään liittyviä päästöjä, kun mukaan luetaan maankäyttösektorin hiilidioksidipäästöjen lisäksi maataloussektorin dityppioksidipäästöt. Näistä päästöistä taas noin kolme neljäsosaa liittyy eloperäisiin eli turvemaihin. KAISU:n mukaan maatalouden päästövähennystoimia kohdistetaan erityisesti turvemaiden kosteikkotoimiin, tilusjärjestelyjen nopeuttamiseen ja lannankäsittelyn päästöjen pienentämiseen muun muassa biokaasun tuotantoa ja käyttöä sekä ravinteiden kierrätystä edistämällä. Lisäksi kivennäismaiden hiilensidontaa pyritään parantamaan, täsmäviljelyä kehittämään ja metsäpinta-alaa laajentamaan. Osalla näistä toimista on vaikutusta myös maankäyttösektorin päästöihin.

Valiokunta pitää erityisen tarkoituksenmukaisena toimia, joilla metsäpinta-alaa kasvatetaan metsittämällä heikkotuottoisia tai ruuantuotannon ja huoltovarmuuden näkökulmasta merkityksettäisiä maatalousmaita. Valiokunnan saamista lausunnoissa on todettu, että metsittäminen on usein ilmaston kannalta yhtä tehokas toimi kuin vettäminen, mutta sen ilmastohyöty realisoituu 10–20 vuotta hitaammin. Myös turvepeltojen kosteikkotoimien sisällyttäminen tunnistettuihin rahoitustarpeisiin on perusteltua, sillä niiden hehtaarikohtainen päästövähennyspotentiaali on merkittävä. Kosteikkotoimet myös tukevat osaltaan ennallistamisasetuksen toimeenpanoa. Valiokunta pitää tärkeänä varmistaa, että ilmastotoimet ja ennallistaminen tukevat toisiaan niin, ettei päällekkäisiä ja eri suuntiin vaikuttavia velvoitteita aseteta alan toimijoille. Lausunnoissa tuodaan esiin, että kosteikkoviljelyn teknologia ja menetelmät ovat vielä kehittymättömiä ja käytännön toteutukseen liittyy yhä ratkaisemattomia kysymyksiä. Metsittäminen taas on tunnettua teknologiaa, ja samalla tuotetaan raaka-ainetta sekä metsä- että energiateollisuudelle. Valiokunta pitää metsittämistä toimenpiteenä, jolla edistetään sekä ilmastotavoitteita että Suomen energiahuoltovarmuutta ja teollisuuden kilpailukykyä.

Maa- ja metsätalousvaliokunta on lausunnossaan (MmVL 5/2026 vp) tuonut esiin, että maatalous on metsätalouden ohella toimiala, joka kykenee sitomaan hiilidioksidia ilmakehästä. Maa- ja metsätalousvaliokunta katsoo, että maatalousmaan, mukaan lukien turvemaa, kasvukunnosta huolehtiminen palvelee ruuantuotannon ohella ilmastonmuutoksen hillintää. Valiokunta korostaa, että maatalouden päästöjen vähentämisessä tulee etsiä keinoja, jotka edistävät ruuantuotantoa ja maatalouden kannattavuutta samalla kun ne vähentävät maatalouden päästöjä. Maa- ja metsätalousvaliokunta tuo esiin, että tulevaisuudessa ruuan kysyntä tulee myös globaalisti kasvamaan. Lisäksi sen lausunnossa korostetaan, että maataloudessa tehtävä ilmastotyö tulee saattaa luotettavasti mitattavaksi ja näkyväksi. Ilmastotoimien suunnittelussa ja toimeenpanossa on syytä varmistaa, että toimien vaikutus lasketaan Suomen kansalliseen kasvihuonekaasuinventaariin. Ottaen huomioon maankäyttösektorin ja taakanjakoasetuksen

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp

välisen kytköksen luotettava maankäyttösektorin päästö- ja nieluseuranta on edellytys taakanjakosektorin politiikkatoimien oikealle mitoitukselle.

Valiokunnan saamissa lausunnoissa korostetaan, että biokaasun tuotannon edistäminen ja ravinteiden kierrätys vahvistavat ilmastotoimien ohella energia- ja ravinnehuoltovarmuutta. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää biokaasun tuotantoa ja käyttöä esimerkkinä onnistuneesta ilmastotoimesta, joka voi palvella päästöjen vähentämistä maataloustoimialaa laajemmin ja joka samalla tukee maatalan kannattavuutta (MmVL 5/2026 vp). Kotieläintuotannon lantaan liittyvä päästövähennyspotentialiaali on edelleen suurelta osin hyödyntämättä. Suomessa syntyy vuosittain noin 15 miljoonaa tonnia lantaa, jonka käsittelystä aiheutuu noin 0,7 Mt CO₂-ekv. päästöjä taakanjakosektorilla. Biokaasulaitoksissa tapahtuva lannankäsittely voi vähentää näitä päästöjä yli kolmanneksella. Lannan hyödyntämisen lisäksi tulee kiinnittää huomiota myös maatalouden kasvibiomassoihin, kuten ylijäämänurmeen ja olkeen. Biokaasun tuotanto on tällä hetkellä ainoa teollisessa mittakaavassa toimiva teknologia, joka mahdollistaa samanaikaisesti uusiutuvan kaasun tuotannon ja ravinteiden kierrätyksen. Lausunnoissa todetaan, että kansallisen biokaasutavoitteen asettaminen loisi edellytykset tämän potentiaalın systemaattiselle hyödyntämiselle. Julkisten toimien tulee sisältää erityisesti tukea investointien käynnistymiseen ja pullonkaulojen, kuten lupamenettelyjen, purkamiseen, jotta toiminta voi kasvaa ja laajentua markkinaehtoisesti.

Ympäristövaliokunta on energia- ja ilmastostrategiasta antamassaan lausunnossa (YmVL 9/2026 vp—VNS 8/2025 vp) todennut, että investoinnit biokaasun tuotantoon tukevat puhdasta siirtymää kohti hiilinegatiivista yhteiskuntaa. Biokaasun tuotanto tarjoaa erityisen mahdollisuuden hajautettuun biogeenisen hiilidioksidin talteenottoon, joka voi tukea sekä teollisuuden päästövähennyksiä että synteettisten polttoaineiden ja kemikaalien valmistusta. Biokaasu on ainoa uusiutuva energiamuoto, joka samanaikaisesti vähentää päästöjä, vahvistaa huoltovarmuutta, edistää ravinnekiertoa ja tuottaa biogeenistä hiilidioksidia jatkojalostukseen. Edellä sanottua taustaa vasten valiokunta pitää tärkeänä, että myös yhteinen maatalouspolitiikka luo konkreettisia kannustimia biokaasun ja ravinteiden kierrätyksen edistämiseen.

Valiokunnan saamissa lausunnoissa on kiinnitetty huomiota elintarvikeyritysten, maatalojen ja ilmastotutkijoiden yhteistyössä toteuttamaan, Ilmatieteen laitoksen johtamaan Business Finland -hankkeeseen, jossa tutkitaan keinoja maatalouden päästöjen vähentämiseen ja peltojen kuivuuden ja tulvien sietokyvyn parantamiseen. Lausuntojen johtopäätöksenä maatalouden päästöjen vähentämisessä on, ettei täysin päästötöntä ruoantuotantoa voida saavuttaa. Maatalouden päästöjä taakanjakosektorilla on vaikeaa vähentää ilman, että tuotantoa vähennetään eläinmäärän tai lannoituksen vähenemisen myötä. Toisaalta valiokunnan saamissa lausunnoissa on kuitenkin todettu, etteivät elintarvikeomavaraisuus, huoltovarmuus ja globaali ruokaturva ole sinänsä ristiriidassa ilmastotoimien kanssa. Uudet ruoantuotantoteknologiat, kuten solumaatalous, tuovat kuitenkin mahdollisuuksia niin liiketoimintaan kuin päästöjen vähentämiseen. Valiokunnan saamissa lausunnoissa on tuotu esiin, etteivät uudet tuotantoteknologiat korvaa nykyistä ruoantuotantoa, vaan ne monipuolistavat ruokajärjestelmää. Ne voivat merkittävästi vähentää sekä päästöjä että maankäyttöä ilman, että ruokaturva heikkenee.

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp

Päästövähennysten lisäksi uudet ruoantuotantoteknologiat mahdollistavat merkittävän talouskasvun Suomelle ja lisäävät strategista autonomiaa. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota uusien tuotantoteknologioiden kohtaamiin haasteisiin muun muassa EU:n uuselintarvikeasetuksen soveltamisessa. Suomi on biotekniikan ja solumaatalouden edelläkävijä. Suomessa on kolme noin kymmenestä maailman johtavasta uuselintarvikeyrityksestä. Esteitä innovaatioiden tuottamiseen ja markkinoille saattamiseen tulee poistaa, jotta ruokaturvaan, omavaraisuuteen ja tuotannon kestävyteen liittyviin haasteisiin kyetään jatkossa vastaamaan laajemmalla keinovalikoimalla EU:n alueella toimivien yritysten vahvuuksia hyödyntäen. Valiokunta on todennut, että erityisesti kasviproteiinituotteiden kehittämistä ja markkinoille saattamista tulee edistää (YmVL 7/2025 vp—E 6/2025 vp).

Rakennusten erillislämmitys ja rakentamisen päästöt

Rakennusten erillislämmityksen päästöt aiheutuvat polttoaineiden kiinteistökohtaisesta lämmityskäytöstä asuinrakennuksissa, liike- ja palvelurakennuksissa, julkisissa rakennuksissa sekä maatalouden tuotantorakennuksissa ja kuivureissa. Valtaosa erillislämmityksen päästöistä aiheutuu öljylämmityksestä. Suurin osa polttoaineista on kevyttä polttoöljyä, mutta erillislämmityksen päästöjä syntyy jonkin verran myös turpeesta, maakaasusta ja raskaasta polttoöljystä. Lisäksi päästöihin lasketaan puun pienpolton metaani- ja dityppioksidipäästöt. Vuonna 2023 erillislämmityksen päästöt olivat 1,8 Mt CO₂-ekv. Asuinrakennusten osuus erillislämmityksen päästöistä vuonna 2023 oli 34 prosenttia, liike- ja palvelurakennusten 44 prosenttia ja maatalouden 22 prosenttia. Rakennusten erillislämmityksen päästöt ovat laskeneet 56 prosenttia vuoden 2005 tasosta. Päästöt ovat olleet trendinomaisesti laskusuunnassa viime vuosina, mutta vuosittaista vaihtelua esiintyy muun muassa lämmitystarpeen vuoksi. Päästöjen laskusuuntauksen syynä ovat öljylämmityksen väheneminen ja rakennusten energiatehokkuuden paraneminen.

Asuinkiinteistöjen öljystä ja maakaasusta luopumista edistetään avustuksilla. Öljylämmityksestä luopumisen avustus onkin onnistunut aktivoimaan lämmitysjärjestelmän vaihtamista huomattavasti. Lisäksi päästöihin vaikutetaan asuinrakennusten energia-avustuksilla, joita on myönnetty energiatehokkuutta merkittävästi määräystasoa parempaan tasoon parantaviin hankkeisiin. Korotettua kotitalousvähennystä energiaremontteihin ja fossiilisesta öljystä ja maakaasusta luopumiseen myönnettiin vuosina 2022—2024. Perusskenaariossa päästöjen odotetaan laskevan rakennuskannan uusiutumisen, korjausrakentamisen ja lämmitysjärjestelmien muutosten seurauksena. Merkittävä päästövähennysvaikutus tulee biopolttoöljyn jakeluvoitteesta ja fossiilisen öljylämmityksen korvaamisesta muilla lämmitysmuodoilla.

KAISU:n mukaan rakennusten erillislämmityksen osalta päästöjä vähennetään edelleen öljylämmityksestä luopumista tukemalla sekä nostamalla kevyen polttoöljyn bio-osuuden jakeluvoitetta. Polttoöljyn bio-osuuden nostaminen 15 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä vähentää erillislämmityksen päästöjä niissä kohteissa, joissa öljyä vielä käytetään. Jakeluvoitte nousee vuodesta 2027 alkaen ensin esimerkiksi yhdellä prosenttiyksiköllä vuodessa vuoteen 2028 ja sen jälkeen lineaarisesti 15 prosentin tasolle vuonna 2030, jos ETS2-päästökaupan yhteydessä sovitut kompensatiot saadaan käyttöön. Sosiaalisen ilmatorahaston toimenpiteillä on mahdollista tukea rakennusten energiatehokkuuden parantamista ja vähentää rakennusten

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp

lämmityksen päästöjä. Sosiaalisen ilmastorahaston toimenpiteillä on tarkoitus tukea erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia kotitalouksia ja mikroyrityksiä. Valiokunnan saamista lausunnoissa on korostettu, että sosiaalisen ilmastorahaston toimet tulee suunnata nimenomaan fossiilista energiaa käyttävien kiinteistöjen energiaremontteihin maksimaalisten päästövähennysten saavuttamiseksi.

Myös rakennusmateriaalien valinnalla on vaikutusta ilmastopäästöjen vähentämisen kannalta. Tavoitteena on käyttää tulevaisuudessa yhä enemmän uusiutuvia ja kierrätettäviä vähähiilisiä rakennusmateriaaleja päästö- ja energiantensiivisten rakennusmateriaalien sijaan. Valiokunnan saamista lausunnoissa on ehdotettu, että rakentamisen tuotesidonnaisten päästöjen vähentämisen ohjaukskeinot, kuten ilmastaselvitys ja hiilijalanjäljen raja-arvot, otetaan jatkossa mukaan KAISU:aan. Uuden rakentamislain mukaisen elinkaarilaskennan laajamittainen käyttö eri materiaaliratkaisujen arvioinnissa mahdollistaa mittavan muutoksen puurakentamisen kasvattamiseksi. Puurakennukset varastoivat hiilidioksidia pitkäksi ajaksi. Lisäksi puu korvaa raaka-aineena uusiutumattomia materiaaleja, joiden tuottaminen aiheuttaa enemmän fossiilisia päästöjä. Valiokunta katsoo, että erityisesti julkisten hankintojen kriteerejä tulee kehittää siten, että puurakentaminen ja puun käyttö julkisessa rakentamisessa kasvaa.

Valiokunta toteaa, että KAISU:n ja muiden ilmastosuunnitelmien valmistelussa ja toimeenpanossa on hyvä ottaa huomioon Suomen tavoite tulla biotalouden kärkimaaksi. Biotalouden keskeinen rooli puhtaan siirtymän toteutuksessa on osaltaan takaamassa sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaista ja taloudellisesti kestävää muutosta. Ilmastosuunnitelmien valmistelussa on varmistettava, etteivät ne ohjaa teollisuuden raaka-aineiden hankintaa ja tuotteiden tuotantoa muihin maihin. Lisäksi, kuten edellä on todettu, valiokunta pitää tärkeänä, että ilmastopolitiikan suunnitelmien valmistelua ja toimeenpanoa kehitetään niin sisällön kuin aikataulun osalta selkeäksi ja tiiviiksi kokonaisuudeksi, joka mahdollistaa ilmastosuunnitelmat hyväksyneen hallituksen toiminnan ilmastopolitiikan suunnitelmien pohjalta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ympäristövaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton selonteon VNS 9/2025 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunta edellyttää, että ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmää kehitetään sellaiseksi tiiviiksi ja selkeäksi kokonaisuudeksi, joka mahdollistaa tavoitteiden ja toimenpiteiden tehokkaan seurannan ja jonka toteutus voi alkaa kokonaisuuden hyväksyneen hallituksen toimikauden alkupuolella.

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp

Helsingissä 26.3.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jenni Pitko vihr
jäsen Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Marko Asell sd
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Petri Huru ps
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Vesa Kallio kesk
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Tere Sammallahti kok
jäsen Sara Seppänen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Susanna Paakkola

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalause 1

Perustelut

On ensiarvoisen tärkeää, että Suomi etenee johdonmukaisesti kohti ilmastolain mukaisia tavoitteita. Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmalla (KAISU) on keskeinen merkitys erityisesti kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisen sekä taakanjakosektorin päästövähennysten toteuttamisessa, josta liikenne muodostaa merkittävimmän osan.

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma (VNS 9/2025 vp) on valitettavan riittämätön. Se ei osoita riittäviä päästövähennyskeinoja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Selonteon mukaan taakanjakosektorin päästöjen tulee olla vuonna 2030 enintään 17,2 Mt CO₂-ekv., mikä merkitsee 50 prosentin vähennystä vuoden 2005 tasosta. Perusskenaarion (WEM) mukaan päästöt olisivat vuonna 2030 noin 18,9 Mt CO₂-ekv., jolloin lisävähennystarve olisi noin 1,7 Mt CO₂-ekv. Nykyiset toimet eivät yksin riitä saavuttamaan 2030 tavoitetta ilman nojaamista joustoihin ja ostettaviin päästöyksiköihin. Epävarmuus 2030 tavoitteiden saavuttamisesta vaarantaa Suomen kansallisen 2035 ilmastotavoitteen toteutumisen edellytyksiä.

Jos EU:n lainsäädännön mukainen 50 prosentin päästövähennysvelvoite ei toteudu vuoteen 2030 mennessä taakanjakosektorilla, on riskinä mittavat kustannukset Suomelle. Toimet liikenteen päästöjen puolittamiseksi vuoteen 2030 mennessä on koottu Fossiilittoman liikenteen tiekarttaan, joka on yksi Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaan kuuluvista uudistuksista. VM:n arvion mukaan Suomelle voi tulla jopa noin 80 M€ tulonmenetys RRF-rahoituksesta, jos liikenteen 50 prosentin päästötavoitetta ei saavuteta.

Lisäksi on huomattavaa, että KEITO nykytoimiskenaarion ei ole laskettu Orpon hallituksen toimia, jotka lisäävät päästöjä erityisesti liikenteessä, esimerkiksi kevennetty jakeluvelvoitteen taso ja alennettu polttoainevero. Selvää on, että Suomella on arvioitua suurempi tarve tehdä lisätoimia taakanjakosektorilla, vaikka maankäyttösektorin hyvittämättä jääneen alijäämän täysimääräinen siirto taakanjakosektorille ei toteutuisikaan.

Toimenpiteiden etenemistä seurataan vuosittain annettavassa ilmastovuosikertomuksessa eduskunnalle. Mikäli toimenpidetkokonaisuus seurannan perusteella näyttää riittämättömältä, tulisi ilmastolain perusteella esittää lisätoimia suunnitelman vahvistamiseksi. Näine eduskunta onkin toiminut ja vaatinut yksimielisesti lisätoimia vuosina 2023, 2024, 2025.

Allekirjoitamme liikenne- ja viestintävaliokunnan lausunnon huomion, että päästövähennykset tulevat kalliimmaksi, mitä pidemmälle ne viivästyvät. Valiokunta toteaa, että nykyisten toimien riittämättömyys voi johtaa siihen, että päästövähennystoimia joudutaan kiristämään myöhemmässä vaiheessa, mikä saattaa lisätä kustannusrasitetta sekä kotitalouksille että yrityksille.

Merkittävimmät taakanjakosektorin päästölähteet ovat edelleen liikenne (35 prosenttia) ja maatalous (21 prosenttia). Erityisesti maataloudessa päästövähennys on liian hidasta ja liikenteessä viime vuosina taantuvaa. Lisätoimia toimia olisi kohdennettava erityisesti näille

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp
Vastalause 1 /sd

sektoreille sekä jätteenpolton vähentämiseen. Yhdymme maa- ja metsätalousvaliokunnan näkemykseen, että maatalousmaan mukaan lukien turvemaan kasvukunnosta huolehtiminen palvelee ruoantuotannon ohella ilmastonmuutoksen hillintää. Valiokunta korostaa, että maatalouden päästöjen vähentämisessä tulee etsiä keinoja, jotka edistävät ruoantuotantoa ja maatalouden kannattavuutta samalla kun ne vähentävät maatalouden päästöjä. Näitä keinoja on kuitenkin KAISU-selonteossa liian vähän ja ne ovat puutteellisesti resursoitu. Tutkimusten mukaan keskeinen keino on pohjaveden pinnan tason nostaminen, joka vähentää päästöjä turvemailla.

Liikenne

Liikennesektorin päästöjen vähentämiseksi biopolttoaineiden jakeluvolvoitetta tulee nostaa merkittävästi, sillä se laskee nopeasti koko autokannan päästöjä. Toimi on vaikuttava ja mitattava. Tällä toimella turvataan myös liikenteen päästöjen puolitus, mikä on ehtona, että Suomi saa EU:sta luvattun elpymis- ja palautumisrahaston 80 M € rahoituksen. Työkoneiden osalta lisäinen toimi olisi myös kevyen polttoöljyn bio-osuuden jakeluvolvoitteen nostaminen.

Kuten myös liikenne- ja viestintävaliokunta toteaa, noin 60 prosenttia liikenteen päästöistä syntyy lyhyillä matkoilla. Taajamaseuduilla joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edistäminen on tehokas keino päästöjen vähentämiseksi. MAL-sopimuksilla voidaan vaikuttaa yhdyskuntarakenteeseen, infrastruktuuriin ja kestävien kulkutapojen edellytyksiin. Joukkoliikenteen riittävä resurssointi sekä tehokas, kestävää liikkumista tukeva kaavoitus ovat tärkeitä päästövähennyskeinoja. Liikenteen toimenpiteissä SCF-toimenpiteisiin sisältyvät kävelyn ja pyöräilyn avustus sekä joukkoliikenteen ja kutsuliikenteen tuki ovat erittäin tärkeitä kestäväen liikkumisen edistämiseksi.

Yhdymme ympäristöministeriön näkemykseen, että jakeluvolvoitteen, verotuksen, EU-sääntelyn muutosten (ml. ETS2), hankintakannusteiden sekä lataus- ja jakeluinfratoimien yhteisvaikutus tulee arvioida kokonaisuutena ja että kokonaisuus tukee päästövähennyksiä sekä oikeudenmukaista siirtymää ja ettei liikenteen päästöihin kohdistuvaa ohjausta enää heikennetä. Tätä taustaa vasten on huomionarvoista, että EU:n CO₂-raja-arvolainsäädännön mahdollinen heikentäminen tulee merkittävästi vaikeuttamaan taakanjakosektorin päästövähennysvolvoitteen saavuttamista.

Maatalous

Maatalouden ilmastotoimia valmisteltaessa on sovitettava yhteen ilmastotavoitteet, huoltovarmuus sekä kustannus- ja hyväksyttävyyssnäkökulma. Huoltovarmuus, ruoantuotanto ja kestävä maatalous eivät ole ristiriidassa keskenään vaan tukevat toisiaan. Fossiilitaloudesta irtaantuva, ympäristö- ja ilmastonäkökulmasta kestävä maataloustuotanto lisää huoltovarmuutta. Maatalouden kannattavuuden parantaminen on olennainen osa sektorin kestävyyttä. Kasviproteiinit ja solumaatalous ovat yksi nopeimmista ja vaikuttavimmista keinoista vähentää maatalouden ilmastopäästöjä ja maankäyttöä.

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp
Vastalause 1 /sd

Asuminen

Rakennetun ympäristön toimet ovat keskeisiä taakanjakosektorin päästövähennysten, kiertotalouden edistämisen ja resurssitehokkuuden kannalta. Öljylämmityksestä luopuminen kustannustehokkaasti on edelleen tarpeellinen toimenpide, mutta resurssit energiaremonteille ovat valtion talousarvioissa pienet. Toimenpide olisi toteuttava siten, että se mahdollistaa fossiilisesta polttoaineesta irtautumisen myös haavoittuvassa asemassa olevien kansalaisten osalta sekä väestöltään väheneville alueilla. Myös julkisomisteisten rakennusten korjaus- ja energiatehokkuus velka on mittava.

Kunnat ja alueet ilmastotyössä

Taakanjakosektorille kuuluvien osa-alueiden päästöihin vaikuttaminen, kuten liikenne, maankäyttö ja asuminen, ovat vahvasti kuntien toimeenpanovallassa. Kuntien ja alueiden ilmastotyö on siten keskeinen osa toimeenpanoa. Vaikka kuntien rooli selonteossa tunnistetaan, jää kuntien ilmastotyön konkreettinen tuki vaatimattomaksi. Kunnilla on oltava käytettävissään ajantasainen tieto, työkalut ja tuki, jotta toimenpiteet muuttuvat käytännön päätöksiksi ja investoinneiksi. Kuntien pakollisen ilmastosuunnitelman poistaminen ilmastolaista heikensi näitä työkaluja.

Oikeudenmukainen siirtymä

Oikeudenmukaisesta siirtymästä on huolehdittava. Ilmaston lämpeneminen tulee vaikuttamaan kaikkiin suomalaisiin, elinolosuhteisiin, työhön ja toimeentuloon seuraavina vuosikymmeninä. Päästövähennykset on perusteltua toteuttaa kustannustehokkaasti ja teknologianeutraalisti, mutta niiden pitää olla myös sosiaalisesti oikeudenmukaisia. Ilmastosuunnitelmien jatkovalmistelussa, seurannassa ja erityisesti lisätoimien arvioinnissa pitäisikin vahvistaa työntekijöiden oikeuksia, työllisyysvaikutusten arviointia ja esittää kestäviä työllisyyttä sekä työntekijöiden lisäkoulutautumista edistäviä toimia.

Palkansaajien tuki on keskeinen tekijä vihreän siirtymän päätösten hyväksyttävyyden ja poliittisen jatkuvuuden varmistamisessa. Tärkeä oikeudenmukaisuusnäkökulma on myös saamelaisten aseman ja perinteisten elinkeinojen ja kulttuurin edellytysten turvaaminen.

Samaan aikaan kun Suomessa käydään laajaa keskustelua julkisen talouden sopeutustarpeesta, suunnitelma ei arvioi ehdotettujen toimien kokonaiskustannuksia. Vain harvoille toimille esitetään arvio sekä tuotetuista päästövähennyksistä että kustannuksista. Ilmastopolitiikan työkaluna suunnitellaan käytettävän ennen kaikkea erilaisia valtion budjetista maksettavia tukia. Tutkimusten perusteella kotitalouksille ja yrityksille tarjotut tuet ovat kuitenkin valtiontalouden kannalta usein kallis ja tehoton tapa yrittää edistää puhdasta siirtymää - tukia kuitataan myös investoinneista, jotka hyvityksen saajat olisivat tehneet ilman tukeakin. Erityisen tärkeää olisi ollut arvioida niitä päästövähennyskeinoja, joilla voidaan samaan aikaan vähentää päästöjä ja vahvistaa julkista taloutta.

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp
Vastalause 1 /sd

Ilmastolain mukaisen suunnittelujärjestelmän uudistaminen ja terävöittäminen

Ilmastolain mukaisen vuoden 2035 hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen ei ole merkittävästi ohjannut ilmastopolitiikan suunnitelmien, mukaan lukien KAISU-selonteko, valmistelua ja ilmastotoimista päättämistä pääministeri Orpon hallituskaudella. Ilmastopolitiikan suunnitelmien ja eri päästösektoreiden (taakanjako-, päästökauppa ja maankäyttösektoreiden) tavoitteita ei ole sovittu yhteen. Lisäksi tavoitteen saavuttamisen seuranta helpottaisi, jos taakanjakosektorin osuu taakanjakosektorin osuus vuoden 2035 hiilineutraalisuustavoitteesta olisi kuvattu tarkasti. Ilmastopolitiikan suunnitelmien kehittämisessä keskeisintä on asettaa taakanjako-, päästökauppa- ja maankäyttösektoreiden tavoitteet siten, että niiden saavuttaminen johtaisi 2035 hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamiseen. Nyt näin ei ole.

Ilmastolain mukaiset suunnitelmat olisi toimeenpanoaikataulun kannalta järkevää antaa vaalikauden alkupuolella. Suunnitelmien vaikuttavuus ja tehokkuus voisi parantua, jos joidenkin suunnitelmien laatimisajankohta vastaisi paremmin poliittisen päätöksenteon aikataulua. Näin on tehty esimerkiksi Saksassa ja Ruotsissa, joissa suunnitelmalla on määräpäivä suhteessa parlamenttivaaleihin.

Suunnitelmat eivät nykyisin riittävästi kytkeydy valtion taloudelliseen suunnitteluun. Suunnitelmat voivat siis sisältää sellaisia politiikkatoimia, joiden osalta ei ole rahoitusta tai rahoitus on puutteellinen. Tällaisten suunniteltujen politiikkatoimien vaikuttavuus on heikkoa. Samaan aikaan kun Suomessa käydään laajaa keskustelua julkisen talouden sopeutustarpeesta, suunnitelma ei arvioi suunnitelman sisältämien toimien kokonaiskustannuksia. Vain harvoille toimille esitetään arvio sekä tuotetuista päästövähennyksistä että kustannuksista.

Ilmastopolitiikan työkaluna suunnitellaan käytettävän ennen kaikkea erilaisia valtion budjetista maksettavia tukia. Tutkimusten perusteella kotitalouksille ja yrityksille tarjotut tuet ovat kuitenkin valtiontalouden kannalta usein kallis ja tehoton tapa yrittää edistää puhdasta siirtymää - tukia kuitataan myös investoinneista, jotka hyvityksen saajat olisivat tehneet ilman tukeakin. Erityisen tärkeää olisi ollut arvioida niitä päästövähennyskeinoja, joilla voidaan samaan aikaan vähentää päästöjä ja vahvistaa julkista taloutta. SDP:n mielestä siirtymä ilmaston- ja luonnon kannalta kestäväan talouteen, vaatii laajoja rakenteellisia muutoksia mm. verotukseen. Luonnonvarojen ylikulutuksen hillitsemiseksi kiertotalousmalliin siirtyminen on välttämätöntä, mutta muutos vaatii tehokkaita kannustimia yrityksille siirtymän vauhdittamiseksi.

Suunnitelmien vaikuttavuutta parantaisi, jos suunnitelmien toimet otettaisiin selkeästi huomioon hallitusohjelman kehysäännössä ja hallituksen laatimassa julkisen talouden suunnitelmassa. VTV:n tarkastuksessa on suositeltu, että WEM-skenaarion (With Existing Measures, nykytilaa kuvaava skenaario) ja potentiaalisten päästövähennystoimien virkamieskartoitus ennen hallituskauden alkua aikaistaisi suunnitelmien valmistumista ja mahdollistaisi WEM-skenaarion ja toimikartoituksen hyödyntämisen myös jo hallitusohjelmaneuvotteluissa.

Lopuksi

Keskkipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma on tärkeä väline sekä taakanjakosektorin velvoitteiden täyttämiseksi että kansallisen 2035 tavoitteen saavuttamisessa, ja se on osa ilmastolain mukaista

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp
Vastalause 1 / sd

suunnittelujärjestelmää. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää keinojen riittävyyden jatkuvaa arviointia, sääntelyn johdonmukaisuutta sekä kustannusvaikutusten huolellista huomioon ottamista. Kun on selvää, että keinot päästövähennyksiin eivät ole riittäviä, olisi selonteko tullut valmistella riittäväillä lisätoimilla, niin että se vastaavuus tavoitteisiin nähden on kiistaton.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto:

Vastalauseen kannanottoehdotus

- 1. Eduskunta edellyttää, että ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmää kehitetään sellaiseksi tiiviiksi ja selkeäksi kokonaisuudeksi, joka mahdollistaa tavoitteiden ja toimenpiteiden tehokkaan seurannan, ja jonka toteutus voi alkaa kokonaisuuden hyväksyneen hallituksen toimikauden alkupuolella.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma päivitetään vastaamaan voimassa olevaa ilmastolakia.*

Helsingissä 26.3.2026

Eveliina Heinäluoma sd
Marko Asell sd

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp
Vastalause 2 / vihr

Vastalause 2

Perustelut

VNS 9/2025 vp Hallituksen selonteko: keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma (KAISU) on ilmastolain suunnittelujärjestelmän alainen strateginen asiakirja, jossa hallitus linjaa taakanjakosektorilla tehtäviä päästövähennystoimia kansallisten ja EU-tason ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. KAISU3:ssa (VNS 9/2025 vp) kuvattu taakanjakosektorin päästökehitys osoittaa, että erityisesti maataloudessa, työkoneissa ja muut päästöt -luokassa päästöjä on onnistuttu vähentämään vain niukasti. KAISUssa esitetty toimenpidepaketti on kokonaisuudessaan täysin riittämätön ilmastolain päästövähennystavoitteiden ja kansainvälisten velvoitteidemme saavuttamiseksi.

Kun katsotaan tarkemmin eri ilmastopolitiikan tavoitteita, on ilmeistä, että nykyisellä tahdilla ja esitetyn keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman toimilla jäädään jälkeen lukuisista tavoitteista. KAISU ei sisällä riittäviä toimia, jotta tavoite vuoden 2035 hiilineutraaliudesta säilyisi mahdollisena. Päästökuilu hiilineutraaliuteen on WAM-arvion mukaan 34 megatonnia hiilidioksidiekvivalenttia (CO₂-ekv.) Tässä merkittävä tekijä on myös maankäyttösektori, mutta kuten usea valiokunnalle annettu asiantuntijalausunto huomauttaa, ei taakanjakosektorin ja maankäyttösektorin tilannetta voi käsitellä täysin toisistaan erillisenä, sillä tavoite vaatii toimia molemmissa, ja mikäli tilannetta ei saada toisessa ratkaistua, se edellyttää entistäkin suurempia toimia toisessa. Jo pelkästään tätä taustaa vasten KAISUn päästövähennyskokonaisuus, jonka yhteisvaikutus on 0,88 Mt CO₂-ekv. päästövähennys, on aivan riittämätön taso.

Samoin KAISUn toimilla Suomi on jäämässä jälkeen taakanjakosektorin EU-tavoitteista. Kuten mietinnössäkkin todetaan, tavoite Suomen tavoite vuonna 2030 on 17,2 Mt CO₂-ekv. ja nykyisillä toimilla siitä ollaan jäämässä 1,7 Mt CO₂-ekv. Suomella on aiemmilta vuosilta taakanjakosektorin ylijäämää, jota voitaisiin käyttää joustona kattamaan tätä vajetta, mutta samaan aikaan maankäyttösektorin valtava vaje luo ilmeisen riskin sille, että maankäyttösektorin vaje siirtyy paikattavaksi taakanjakosektorille.

Myös, kuten useat lausunnonantajat valiokunnalle ovat huomauttaneet, nykyinen suunnitelma on epävarma. Toimiin itsessään sisältyy epävarmuuksia ja hyvin niukka linja päästövähennystoimissa ei jätä liikkumavaraa sille, että jonkin toimen jäädessä jälkeen tavoitteesta, pysyttäisiin linjassa KAISUn tavoitteiden ja vaikkapa EU:n taakanjakotavoitteen saavuttamisen kanssa. Samoin suurta ongelmaa ja epävarmuutta luo se, että toimille ei kaikilta osin ole olemassa rahoitusta.

Erittäin painava on valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) valiokunnalle antama lausunto, jonka mukaan ilmastolain mukaisen vuoden 2035 hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen ei ole merkittäväällä tavalla ohjannut KAISUn ja muiden ilmastosuunnitelmia valmistelua ja ilmastotoimia koskevaa päätöksentekoa pääministeri Orpon hallituskaudella. VTV:n mukaan asiaa valmistelevien ministereiden käytössä on ollut tieto siitä, etteivät valmisteluvaiheessa alustavasti päätetyt toimet tule johtamaan ilmastotavoitteiden saavuttamiseen. Tämä ei

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp
Vastalause 2 / vihr

kuitenkaan ole johtanut linjan muuttumiseen tai uusiin päätöksiin ilmastotoimista. On erittäin valitettavaa ja myös vastuutonta, että samalla kun ilmastosuunnitelmissa puhutaan ilmastolain tavoitteisiin vastaamisesta, tietoisesti tehdään kuitenkin suunnitelmia, jotka eivät ole tavoitteiden kanssa linjassa.

On erikoista, että valiokunnan mietinnössä toistuu ajatus siitä, että taakanjakosektorin ilmastotoimien johtoajatuksena tulee olla fossiilitaloudesta irtautuminen. KAISU ei kuvaa polkua, jossa fossiilitaloudesta irrotaudutaan eikä Petteri Orpon hallituksen toiminta ole ollut myöskään muutoin tämän tavoitteen mukaista.

Liikenne

Liikenteen päästöjen kohdalla olennaista olisi katsoa kokonaiskuvaa kuluvan hallituskauden toimista. KAISUn mukainen päästövähennystoimien kokonaisuus johtaa arviolta 0,18 Mt CO₂-ekv. päästövähennyksiin. Samaan aikaan vuoden 2024 ennakkotietojen mukaan liikenteen päästöt ovat kasvaneet lähes 0,4 Mt CO₂-ekv. Taustalla liikenteen päästöjen kasvussa ovat hallituksen päätökset mm. polttoaineveron laskusta ja jakeluvaihtoehtojen lieventämisestä. On mahdollista, että liikenteen päästöt jatkavat kasvuaan, sillä hallitus on tehnyt uusia alennuksia polttoaineverotukseen, mutta jo vuoden 2024 tietoihin verrattuna KAISUn toimenpiteet eivät riitä kattamaan edes puolta hallituskaudella tapahtuneesta liikenteen päästöjen kasvusta.

Osa KAISUn liikennetoimista on kannatettavia, mutta riittämättömiä. Esimerkiksi kävelyn ja pyöräilyn panostukset ovat erittäin kannatettavia, mutta kuten valiokunnalle on asiantuntijalausunnoissa tuotu esiin rahoituksen taso on tällä hetkellä hyvin paljon matalampi kuin mitä se oli vielä edellisellä hallituskaudella.

KAISUssa on mukana liikenteen osalta myös toimia, joita ei voi pitää kannatettavina. Tällainen on esimerkiksi hallituksen romutuspalkkio. Itsessään romutuspalkkio voi olla kannatettava idea, mutta nykyisellä toteutustavalla se on kallis ja tehoton eikä ohjaa lainkaan riittävästi päästöjen vähentämiseen.

Suunnitelmassa on myös mukana toimia, jotka ovat kannatettavia, mutta joilta hallitus on tällä vaalikaudella itse ensin leikannut rahoitusta ja nyt esittää toimea aloitettavaksi uudestaan. Tällainen on poukkoilevaa ilmastopolitikkaa tilanteessa, jossa päästövähennystoimien tulisi olla johdonmukaisia.

Maatalous

Maataloussektorille esitetään vain vähän uusia politiikkatoimia, ja esitetyillä päästövähennystoimilla, niiltä osin kuin vaikutuksia on arvioitu, saavutetaan vain vähän uusia päästövähennyksiä. Esitettyjä lisätoimia ei ole konkretisoitu eikä niille ole osoitettu asianmukaisia resursseja. Samaan aikaan tärkeimmät ja kustannustehokkaimmat toimet, kuten turvepeltojen vettämisestä ja kosteikkoviljelyn tukeminen, jäävät toteuttamatta.

Ilmastotoimet turvemailla ovat erityisen tärkeitä, koska maatalouden päästövähennyspotentiaali liittyy erityisesti niihin. Turvemaat muodostavat noin 10 prosenttia peltopinta-alasta, mutta

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp
Vastalause 2 / vihr

aiheuttavat jopa puolet maatalouden päästöistä. Vettäiskelpoisten turvepeltojen pohjaveden pinnan nostoa tulisi edistää entistä laajemmin. Lisäksi hallituksen tulisi esittää maankäytön muutosmaksun käyttöönottoa pellonraivauksen hillitsemiseksi.

Mietinnössään valiokunta pitää erityisen tarkoituksenmukaisena toimia, joilla metsäpinta-alaa kasvatetaan metsittämällä heikkotuottoisia tai ruuantuotannon ja huoltovarmuuden näkökulmasta merkityksettä maatalousmaita. Samalla viitataan siihen, että metsittäminen olisi usein ilmastolta yhtä tehokas toimi kuin vettäminen, mutta sen ilmastohyöty realisoituu 10—20 vuotta hitaammin.

Tämä ajattelu on ongelmallista kahdella tavalla. Ensinnäkin turvemaiden vettäminen on monessa kohtaa paljon ilmastoystävällisempi valinta kuin metsittäminen. Kuten esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliitto lausunnossaan nostaa esiin, vain ohutturpeisilla alueilla metsittäminen on ilmastolta nettopositiivista, paksunnan turpeen mailla metsityksen aiheuttama turpeen hajoaminen voi kääntää tilanteen päästöjen kannalta negatiiviseksi. Toiseksi ilmastotoimien aikataulun kannalta on aivan todella merkittävä ero saadaanko päästövähennyksiä ja nielun vahvistamista aikaan lyhyemmällä vai pidemmällä aikavälillä. Ilmaston kuumentamisen kannalta toimet, joiden realisoituminen kestää 20 vuotta, ovat olennaisesti huonompia kuin toimet, joiden vaikutusaika on lyhyempi.

Valiokunta korostaa mietinnössään maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoa mukaillen, että maatalouden päästöjen vähentämisessä tulee etsiä keinoja, jotka edistävät ruoantuotantoa ja maatalouden kannattavuutta samalla kun ne vähentävät maatalouden päästöjä. Maatalousmaan, mukaan lukien turvemaan, kasvukunnosta huolehtiminen palvelee ruoantuotannon ohella ilmastomuutoksen hillintää. Toimimattomuus maataloussektorilla nyt rapauttaa ruoantuotannon perusedellytyksiä ja maanviljelijöiden toimeentuloa pitkällä tähtäimellä, ja siksi maataloustuottajat on tärkeää sitouttaa ilmastotyöhön erilaisin, riittävin ja oikein kohdennetuin kannustimin.

Ruokavalioon liittyviä muutostarpeita tulisi konkretisoida KAISUssa tavoitteiksi ja toimenpiteiksi. Ilmastotoimet maataloussektorilla eivät ole ristiriidassa huoltovarmuuden kanssa, toisin kuin KAISUssa ja valiokunnan lausunnossa annetaan paikoitellen ymmärtää. Yhdymme valiokunnan näkemykseen, jonka mukaan maatalouden ensisijainen ja tärkein tehtävä on ruoantuotanto, ja että täysin päästötöntä ruoantuotantoa ei voida saavuttaa. Ruoantuotanto voidaan kuitenkin kestävästi nykyisestä merkittävästi, siirtymällä erityisesti kasvipohjaiseen ruoantuotantoon.

Kuten todettua, maatalouden päästöjen vähentäminen vaatii tuekseen kannustimia, ja niitä tulisi ohjata nimenomaan kasvipohjaisiin tuotantoketjuihin. Lihan ja muiden eläinperäisten tuotteiden kulutusta tulee vähentää ja tuotannon määrää pienentää ohjaamalla julkisia hankintoja, kohdentamalla haittaveroja sekä muuttamalla maataloustukijärjestelmää.

Kasviperäinen ruoantuotanto on vastaus myös huoltovarmuutta, ruokaturvaa, omavaraisuutta ja kansanterveyttä koskeviin ruokajärjestelmän haasteisiin.

Valiokunnan mietintö YmVM 5/2026 vp
Vastalause 2 / vihr

Rakennusten erillislämmitys ja rakentamisen päästöt

Kuten ilmastopaneeli lausunnossan huomauttaa, tehokkaiden päästövähennysten kannalta jakeluvetoista tulisi KAISUssa asetetun 15 prosentin sijaan nostaa 30 prosenttiin. Ilmastopaneeli nostaa esiin myös sen, että erillislämmityksen osalta toimiin sisältyy suuria epävarmuuksia.

Muut energiaperäiset ja jätteenpolttoto

KAISUn 0,88 Mt CO₂-ekv. päästövähennyskokonaisuudesta peräti 0,3 Mt CO₂-ekv. muodostaa jätteenkäsittelyn osalta jätteenpolttolaitoksen hiilen talteenoton hanke. Hiilen talteenotto on lupaava ja tarpeellinen teknologia osana ilmastotoimien palettia, mutta siihen sisältyy edelleen suuria epävarmuuksia, kuten myös KAISUssa itsessään todetaan. Onkin kyseenalaista, että jo itsessään hyvin vaatimattoman ja riittämättömän keinovalikoiman kokonaisuudesta näin suuri osa on asetettu hyvin spekulatiivisen toimen varaan. Hiilen talteenoton teknologian ja myös varastoinnin kysymykset täytyisi pystyä ratkaisemaan muutamassa vuodessa. Esimerkiksi varastoinnin osalta Suomen tilanne on edelleen hyvin avoin.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto:

Vastalauseen kannanottoehdotus

- 1. Eduskunta edellyttää, että taakanjakosektorin päästövähennystoimet valmistellaan uudestaan tavalla, joka on uskottavasti ja tutkittuun tietoon nojaten linjassa Suomen ilmastolain tavoitteiden sekä Suomea koskevien Euroopan unionin ilmastovelvoitteiden kanssa.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että uudelleen valmistellut taakanjakosektorin päästövähennystoimet suunnitellaan siten, että päästövähennystoimille on varattu riittävä rahoitus.*

Helsingissä 26.3.2026

Jenni Pitko vihr